

Türkiye’de ilk matbaa ilk eserini -garp milletlerine nazaran en az iki asırlık bir gecikme ile- 1729 da verdi. Vazifelerinin ilki, Türk diliyle basılmış olan bütün eserleri toplamak ve istifadeye sunmak olan Millî Kütüphanemiz de bu tempoyu bozmadı ve emsalinden iki asırlık bir gecikme ile 1946 da kurulabildi.

Matbaalarımızda 1928 denberi basılan kitaplar, 1729-1928 arasındaki 200 yıllık devrenin bir buçuk misline ulaşmıştır. 9 Yıl evvel uğurlu ellerin hediye ettiği 3-5 kitapla başlayan Millî Kütüphanenin (Kanunu 1950 de çıkmıştır) bugün 250,000 cilt kitabı vardır. Kitap istihsalimiz ve kütüphaneciliğimiz yoluna girmiş bulunuyor...

Kütüphanesiz veya değerlendirilmemiş kütüphaneleri bulunan memleketlerde matbaanın varlığı fazla bir kıymet ifade etmez. Bibliyografyasız ise her ikisinden de tam verim beklenemez.

İlmî çalışmalarda, konu ile ilgili eserlerden hiç olmazsa Türkçelerinin nelerden ibaret olduğunu bilmek şarttır. Bir şahsın maddî, mânevî takatı ve ömrü, bir tek biraş üzerine çıkmış olan eserlerin dahi miktar ve mahiyetlerini öğrenmeğe, onları takip ve temin etmeğe kâfi değildir. Hoca notuyla, tesadüfen ele geçmiş birkaç kitapla kütüphane kataloguyla ilim yapılabilseydi, meyvelerini idrak ederdik. Devirler içinde -ilmî kıymeti olmıyan- muayyen mevzuların, hiçbir yenilik ilâve edilmeden tekrarlanadurmuş olması da bibliyografyacılıktaki geriliğimizin acı neticesidir. Birbirinden habersiz çalışmalara ömürler vakfedilmiştir.

Matbaasız bir cemiyetin kitapsız medresesinden kalan “not tutma”, bibliyografya çalışmalarının savsaklanmasına sebep olmuş kötü bir ananemizdir. Bibliyografyasız çabalamalar, genç dimağları zorlayan notlar, ve notun aslına en yakın bir tekrarını başarı sayan zihniyet devam ettikçe verenden ve alandan, bugünkünden fazla bir şey beklemek hakkımız değildir.

Fikir mahsullerinin hasadı bibliyografya ile yapılır. Bibliyografyacılıkta Kâtib Çelebi’yi biraz geçseydik, her devrin 16 ncı asrını yaşırdık.

Bizde, matbaacılık, kütüphanecilik ve bibliyografyacılığın kade-ridir. Hemen her devirde kuvvetli şahıslar yetişmiş.. Eserler ver-

* Akis. Sayı: 62 (1955).

mişler, bırakmışlar. Fakat, bilhassa bibliyografyacılığımızdaki kımıldama ve hareketler, şahısların hayatlarıyla kaim kalmıştır. Hiçbir çıkış, devamlı bir gidişe başlangıç olamamıştır.

Millî Kütüphaneyi kuranların, -daha hakşinas bir ifade ile- Millî Kütüphaneyi kuranın-, Kâtib Çelebi, İbrahim Müteferrika, Muallim M. Cevdet, Bursalı Tahir, Ahmed Muhtar Paşa gibi, kendi sahalarında isimleri tarihe geçmiş olanlardan bir farkı var: Temelleri sağlam atmıştır. Kurduğu kütüphane içinde bibliyografya işlerini de ihmal etmemiştir. 4 yıldanberi faaliyette bulunan ve bu defa 6568 sayılı kanunla resmileşen “Bibliyografya Enstitüsü”nü de kurmuştur. Bu enstitü, millî kültür ve sanatımız için hayırlı olacak, ilmî çalışmalara kılavuzluk edecek olan çeşitli bibliyografyaları hazırlıyacaktır.

Millî Kütüphanenin bu ek kanunu ile, Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanununun 13 üncü maddesindeki, “derlenen eserlerin her nevi kitabiyat fihristlerinin tanzimi ve neşri hakkında Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğüne vazife verildiğini” belirten hüküm yürürlükten kaldırılmış, bu vazife Bibliyografya Enstitüsüne devredilmiştir.

Millî Kütüphane içinde resmileşen bu enstitüye kanunun verdiği diğer vazifeler şunlardır: Başta Türkiye Bibliyografyası ve Türkiye Makaleler Bibliyografyası olmak üzere, her türlü ilmî araştırmaları mümkün kılacak ve kolaylaştıracak mahiyette muhtelif sahalara ait çeşitli bibliyografyalarla memleket kütüphanelerindeki basma eserlerin “toplu katalog” larını hazırlayıp neşretmek ve bu çeşit araştırmalara ve çalışmalara yardım etmek; ilim adamlarının yerli ve yabancı neşriyate müteallik müşküllerini halledecek bir istihbarat merkezi vazifesini deruhte etmek; memleket kütüphaneleri ile yabancı memleketler kütüphaneleri arasında matbu kitaplarla periyodik eserlerin mübadelesi, mikrofilm ve sair dökümanlar mübadelesi işlerine tavassut ve yardımda bulunmak...

“Kitaplar” sayfasında, Türkiye Makaleler Bibliyografyasının yeni sayısı dolayısıyla yazdığım bir yazı ile bu Enstitünün doğru adının ne olduğunu öğrenmek istemiştik, üç ayrı şekil kullanılıyordu. Şimdi adıyla beraber, vazife ve mesuliyetlerini de öğrenmiş bulunuyoruz. “Millî Kütüphane Bibliyografya Enstitüsü”nün memleket için verimli olmasını dileriz.